

Uusyrittäjyydestä elinvoimaa maaseudulle

Kaikkialla on havahduttu pohtimaan ruuan laatua ja sen tuotantotapoja.

Ruuan hintaa on maailmanlaajuisesti ja varsinkin EU:n alueella pidetty tukijärjestelmän alhaalla. Tukijärjestelmän maakohtaisen sovelluksen antamissa rajoissa elintarviketalouden ruokajärjestelmässä tuotettu lisäarvo on pelloilta pöytään -ketjussa jakaantunut eri maissa toimijoiden neuvotteluvoiman säätämänä.

Suomessa elintarvikkeiden keskittynyt tukku- ja vähittäiskauppa on merkinnyt ruokaketjussa ylävirrassa oleville (alkutuottajat, jatkojalostajat) kustannusten minimointia ja siitä huolimatta alhaista arvonlisäosuutta eli katetta keskittyneen kaupan pitäessä ketjun veturina oman osuutensa mahdollisimman korkeana.

Kaupan K- ja S- ryhmät, jotka vastaavat noin 80 prosenttia markkinoista, ovat trimmanneet tavaravirtojen läpimenot kuluttajille virtaviivaisiksi ja kustannustehokkaiksi sekä pyrkivät keskinäisen kilpailunsa vuoksi parantamaan tehokkuutta koko ajan.

Lähi- ja erikoisruokatuottajien on vaikea päästä vähittäiskaupan hyllylle tehologistiikan reunaehtojen vuoksi. Myös pientuottajien tarjonnan ennustettavuuden epävarmuus vaikeuttaa erikoistuottajien pääsyä kaupan hyllyille.

Luomu- ja erikoistuotannon tarjonnan vähäisyys maassam-

Pietarin ja Moskovan valtaaminen korkealaatuisilla erikoistuotteilla ei pitäisi olla kovin vaikeaa.

me on tosiasia, ja juuri tähän elintarviketalouden uusyrittäjyydellä olisi tarjota parannuksia.

Kaupungista maalle yrittämään

Ruokaan liittynyt keskustelu on herättänyt myös kaupunkilaiset pohtimaan ruuan laatua, tuotantotapoja ja ruuan jäljitettävyyttä. Samanaikaisesti nuorten aikuisten keskuudessa on voimistunut kohtuullistamisen (downshifting) ajattelu-tapa.

Nämä kaksi arvovirtaa yhteen nivottuna antaa pohjan ehdotukselle, että kaupunkilaisnuoret saattaisivat hyvinkin nähdä houkuttelevana ryhtyä pienyrittäjäksi elintarvikke-alle maaseudulle, mikäli heille voitaisiin tarjota siihen resurssit.

Uusyrittäjät tarvitsevat maata, jolla viljellä valitsemaansa tuotetta, jatkojalostuskapasiteettia joko itse tehtynä tai toisen uusyrittäjän tai yrittäjän

tekemänä. Myös rahoitukseen tarvitaan alkupääomia eli mikrolainoja ja osittaista Finnveran takausta. Asuntoasiatkin tulisi olla järjestyksessä.

Miten uusyrittäjyyden edellytykset voitaisiin käytännössä järjestää? Miten voisimme käyttää älykkäämmin luonnonvarojamme ja bulkin asemesta tehdä erikoistuotteita?

Paljon työtä, vähän pääomia

Maan omistavat pääosin nykyiset viljelijät, joskin vuokrapellon osuus on jo noin kolmannes viljelystä pelto-maasta. Keskeisenä haasteena on vuokrapellon saanti uusyrittäjien erikoistuotantoon.

Toisaalta uusyrittäjät tarvitsevat suhteellisen vähän viljely-maata, useimmiten vain muutamana hehtaarin, koska heidän tuotteensa ovat erikoistuotteita, jotka vaativat suhteellisen paljon työtä ja vähän pääomapanosta. Tavanomaisessa viljelyssä tilanne on usein päinvastoin.

Maanvuokraaja ja uusyrittäjä voisivat toimia yhteistyössä, jossa esimerkiksi maanmuokaus voitaisiin tehdä maanvuokraajan konekantaa hyödyntämällä.

Vuokrasopimuksista voitaisiin asiantuntijoiden toimesta laatia erilaisia malleja, jotka ottavat huomioon EU:n säännökset, yhteistyöalueet ja mahdollisen tuotantoriskin jakamisen osapuolten kesken.

Maanomistajien halukkuus vuokrata maata tulisikin selvittää maanlaajuisesti ja luoda rekisteri halukkaista vuokrantantajista. Myös uusyrittäjäkandidaateille tulisi järjestää rekrytointitilaisuuksia ja intensiivikoulutusta tuotantoon ja jatkojalostukseen liittyen.

Valmennuksen keston ei tarvitse alkuvaiheessa olla pitkä. Alkuun päästyä voidaan antaa neuvontajärjestöjen toimesta täsmävalmennusta.

Elykeskukset voisivat omilla alueillaan kartoittaa viljelijöiden vuokraushalukkuutta, uusyrittäjien rekrytointi- ja koulutus-halukkuutta. Vapaan asuunkannan kartoitus voitaisiin tehdä elykeskusten ja kuntien yhteisillä projekteilla.

Valtakunnallisen projektin johtoryhmän olisi perusteltua laatia yhtenäiset raamit selvit-tyksen tekoon, mutta annettava myös tietty vapaus aluekohtaisten erityispiirteiden huomioon-ottamiseksi.

Suuruuden ekonomia ei aina toimi

Jatkojalostuksen resurssikynnystä tulisi madaltaa alkuvaiheessa esimerkiksi Kiuruveden kaupungin mallilla.

Kiuruveden kaupunki on rakentanut jatkojalostusta varten käsittelytiloja ja kylmätiloja, joita se vuokraa sopuhintaan yrittäjille. Tätä mallia voisi soveltaa muillakin alueilla innovatiivisena yrityshautomokonseptina.

Kauppa kaupassa, kivijalkakaupat ja verkkokaupat voivat olla jakeluratkaisuja. Kauppa kaupassa olisi kaupan ryhmittymien vastaus tarjonnan lisäämiseen yksityisten yrittäjien ollessa toimijoina kivijalka- ja verkkokaupoissa.

Pietarin ja Moskovan valtaaminen korkealaatuisilla erikoistuotteilla ei pitäisi olla kovin vaikeaa. S- ja K-ryhmillä sekä Stockmannilla on useita liikkeitä näissä kaupungeissa ja verkkokaupan lanseeraaminen näihin kaupunkeihin on oltava suomalainen yhteisprojekti. Siinä Finprollakin ja Sitralla olisi konkreettinen haaste toteuttaa missiotaan.

Maaseudun elinvoimaisuus ry ajatushautomona ja konseptin kehittäjänä odottaakin pikaisia toimenpiteitä ehdotetuilla linjoilla. Yhdistys on valmis antamaan asiantuntemustaan projektien eteenpäinviemiseksi.

Suuruuden ekonomia eli kustannustehokkuuden jatkuva kasvu vähentää maaseudun väestömäärää. Työvoimavaltainen erikoistuotanto toimii pienuuden laatuekonomian logiikalla, joka pyrkii omalta osaltaan parantamaan maaseudun elinvoimaisuutta tarjoamalla lisää työtä ja toimeentuloa.

PEKKA LEHTONEN

Kirjoittaja on dosentti ja Maaseudun elinvoimaisuus ry:n toiminnanjohtaja.